

MARCEL PAGNOL

Livá voda

*M*ARCEL
PAGNOL

Živá voda

VYŠEHRAĐ

L'Eau des collines
I. Jean de Florette
II. Manon des Sources
Editions de Fallois, Paris

Translation © Dagmar and František X. Halas, 2008
Copyright © by Marcel Pagnol, 2004

ISBN 978-80-7021-972-0

„Ale... nač zemřel?“ zeptala se.

„Oběsil se!“ řekl rovnou Philoxène, „oběsil se na olivovníku, na tvé houpačce!“

„Proč?“

„Dozvíte se to ze závěti.“

Pan Belloiseau vyndal z kapsy obálku.

„Přečtu vám to sám, protože pravopis zesnulého by vám určitě dělal potíže.“

Zatímco rozkládal závěť, tlumočila Manon novinku Baptistině; poprvé od smrti svého Giuseppa se Piemontánka rozesmála a běžela se schovat domů.

Pan Belloiseau předčítal pomalu a s dokonalou artikulací poslední poselství zoufalého pěstitel květin. Přerušil četbu, aby dívce vysvětlil, co to byla „stužka lásky“ přišitá na jeho hrudi; Manon se jen lehce znechuceně ušklíbla při pomyslení, že její stužka se tak dlouho koupala v krvavém potu toho šílence. Když však pan Belloiseau předčítal větu, která jí vyčítala, že se utekla k učiteli, lehce se začervenala a vypadala překvapeně, jako by se na tuto epizodu vůbec nepamatovala.

Notář posléze skončil, podal jí další obálku a řekl:

„Zde je kopie onoho dokumentu, jehož pravopis jsem při přepisování zachoval, což si vyžadovalo vyčerpávající pozornosti. Originál si ponechám, protože ho sám ještě dnes ráno půjdu uložit k notáři do Aubagne. A nyní dovolte, abych vám pogrataloval, že jste dostala nazpět svůj statek.“

„Příliš pozdě,“ řekla Manon, „příliš pozdě...“

„To vím,“ řekl Philoxène, „ale možná ho jednou, jestli se pramen vrátí, budeš moc velice výhodně prodat a budeš mít na věno... Dobrá, tak to bychom měli, ale já ti ještě musím říct něco jiného. Podívej se, vypadá to tak: voda se nevrátila a ve vesnici je to moc špatné. Zelenina v zahrádkách už skoro všechna zašla a ta voda z kamiónu nemá moc dobrou chuť: vodu na pití si stále nosíme z Quatre Saisons. A tak se pořád dokola mluví a mluví. Ženy věří, že jsme byli potrestáni kvůli tobě... Jiní zase jen tak mimochodem říkají, že ty znáš až moc dobře prameny v kopcích a že možná moc dobře víš, co se vlastně děje... Zkrátka a dobře, já ti radím, abys na to jejich procesí šla. Vodu nám to pochopitelně nevrátí, ale aspoň to zarazí ty řeči mezi lidmi; teď, když už se ví, že tvůj otec byl Florettin syn, budeš ve vesnici jako doma. Tak to jsem ti chtěl říct: dělej, jak sama chceš.“

Já teď už musím jít, čeká mě lékař ohledávající mrtvé, protože než podepíše úmrtní list, bude se na moc věcí vyptávat; možná přijdou i četníci, aby si ověřili, jestli se opravdu oběsil sám. Tak na shledanou a nic si z toho nedělej.“

„A já,“ řekl pan Belloiseau, „se dám odvézt do Aubagne a postarám se tam o vaši záležitost. Z celého srdce vás zdravím a těším se na brzkou shledanou.“

Oba odešli.

Manon svolala kozy a odešla rovněž: odebrala se k drahému jeřábu, aby tam o všem přemýšlela. Slunce stálo již vysoko na obloze a povzbuzovalo posedlé cikády k čím dál hlučnějším projevům, větřík od moře ani trochu nezafoukal. Dívka byla po probdění noci tak vyčerpaná, že nebyla ani s to jít se podívat po svých pastech. Sedla si pod jeřáb a myslela na Ugolinovu sebevraždu spíš s údivem než se soucitem; vděčnost nepociťovala ani v nejmenším... Četla si znovu jeho poslední poselství, jehož podivný pravopis byl ještě podtržen obdivuhodným krasopisem notářského kancelisty.

Nešťastníkovy vyznání lásky jí vnukalo jen chvějivý odpor: říkala si, že na něho tuto výstřední vášeň seslal Bůh, aby ho potrestal za jeho zločin, a odkaz usedlosti bylo jen opožděné navrácení krádeže. Několikrát si však četla věty týkající se „učitele“. Ano, mluvil s ní v kopcích, ale nikdy jí neřekl nic takového, za co by si byl zasloužil „kámen do žaludku“. Byl naopak vždycky zdvořilý a zdrženlivý. Jistě: tehdy ten den u bazénu vyprávěl o tom snu s „hubičkou“, ale to nevěděl, že ona poslouchá, a ten pitomec, co se oběsil, to nevěděl také.

Na druhé straně ho skoro vůbec neznala. Viděla ho jen šestkrát v životě. Dvakrát ji přitom on sám vůbec neviděl: ten den, kdy obědval pod borovicí, a pak u toho bazénu. Potom s ním mluvila tenkrát, když si s ním vyměnila zajíce za nůž. Potom to ráno, když zastavila kašnu, pak tehdy, když byli na obchůzce s tím inženýrem, a nakonec včera po kázání, když všechno řekla... Pokud jde o skutečnost, že se „k němu utekla“, když ustupovala před Ugolinem lezoucím po kolenou, to neudělala schválně. Nebylo na tom nic mimořádného, byl to přece člověk z města jako její otec a kolem byli všichni ti vesničané, kteří tak krutě zatajili existenci pramene: bylo úplně přirozené, že šla k němu. Ten oběšenec z toho ve svém šílenství vyvodil závěr, že ona je do něho zamilovaná: to je nesmysl.

Jistě, ten hezký mladý muž jí byl opravdu sympatický a je pravda, že na něho často vzpomínala: ale to bylo kvůli tomu báječnému noži. Každý den brousila jeho čepele na kameni, který si předtím navlhčila slinami, až byly tak ostré, že jimi mohla takřka bez námahy řezat i to nejtvrdší dřevo. Malá pilka, o které by si člověk mohl myslet, že je tam jen tak na ozdobu, přerézávala snadno tlusté větve a vyvolala obdiv i u takového znalce, jako je Enzo, který řekl: „To je švédská ocel, jaká se používá na břitvy.“ Šídlo propíchno snadno řemeny nebo pásky u střevíců a malé nůžky, to byl hotový zázrak elegance a přesnosti: spolu s pilníčkem na nehty si jimi nyní mohla pěstovat ruce, které dřív, když šla do Aubagne, musela schovávat pod pláštěnku... Ano, ten nůž byl pravý poklad. Někdy ho i políbila, než ho schovala do mošničky, a jelikož ho používala desetkrát denně, bylo zcela přirozené, že si občas vzpomněla na člověka, který jí ho dal. To však byla vděčnost, a ne láska...

A pak, k lásce musí být dva: člověk se nemůže zamilovat do někoho, kdo vás sám nemiluje. Učiteli je aspoň pětadvacet let, pravděpodobně je zasnoubený s nějakou dívkou z města – a o takovou ubohou pastýřku, jako je ona, se může zajímat nanejvýš z vrozené ušlechtilosti. Sice tady byl ten jeho sen s „hubičkou“, který by mohl vést k nějakým myšlenkám. Ale za prvé: „hubička se dává“ tak dítěti, otci, příteli. Velký Enzo jí pokaždé dával „hubičku“, když v neděli přišel do Plantier. A pak to ten učitel určitě říkal jen tak žertem a nepřikládal tomu nejmenší důležitost... A ke všemu jí ani dnes ráno nepřišel se starostou a panem Bel-loiseauem ohlásit tu velkou novinu. Má přece prázdniny, ale je to tak, nepřišel...

V každém případě je pomsta dokonalejší a strašlivější, než vůbec mohla doufat... Natáhla se na kámen ve stínu jeřábu, víčka měla těžká jako ve šťastných dobách, když jako malá „čekávala, až přejde přes lávku poslední ovečka“.

Zavřela oči a usnula.

Do spánku se jí vloudila starostova slova o lidech ve vesnici a vyvolala strašlivý sen: Manon viděla, jak k jeskyni přichází několik skupin sedláků šermujících klacky a vidlemi. Přibližovali se pomalu, krok za krokem a bylo úplné ticho – a pak zčistajasna se objevily ženy, tlupa stařen, které nená-vistně křičely...

Dívka chtěla utéci, ale s hrůzou si uvědomila, že se nemůže ani pohnout... Najednou se však odněkud vynořil učitel, postavil se před ni a zvolal strašlivým hlasem:

„Ano, ona zacpala pramen a vy jste si to opravdu zasloužili! Byla to její povinnost, a proto na to měla plné právo. Upozorňuji vás, že jestliže se jí někdo jen dotkne, bude mít co dělat se mnou!“

Stařeny se s poděšeným křikem daly na útěk; muži se zastavili a skoro všichni smekli klobouky a pozdravovali statečného reka. Ona se mu schovávala za zády a najednou učinila překvapivý objev: byl hrbatý! Ne shrbený, jen byl ozdoben velkým pěkným hrbem, na kterém by se dal nosit velký džbán plný vody. Dívku zachvátil mocný a slastný cit, probudila se se šťastnými slzami v očích a už věděla, že ho miluje opravdovou láskou.

Seděla na vyhlazené skále, skláněla se nazad, nataženými rukama se opírala o zem a hleděla do dálky na modravé skály v Refresquières. Byla vzrušená, naplňoval ji radostný neklid smíšený s jakousi hrdostí. Tu ji vyrušilo tiché zaštěkáání. Obrátila hlavu: černý pes ležel natažený u Bernardových nohou a učitel sám seděl na stráni v levandulích a usmíval se. Manon hned vstala, rovněž se usmála a začervenala se.

„Tak už to víte?“ řekl Bernard.

„Ano.“

„A co teď budete dělat?“

„Nevím... Nemyslím si, že bychom se tam vrátili. Je s tím spojeno mnoho špatných vzpomínek pro mne i pro matku. A pak bych pořád viděla toho oběšeného na místě mé houpačky... A především tam po něm určitě v domě zůstal nějaký pach...“

„Rozumím vám,“ řekl Bernard. „Ale jak jste se rozhodla, pokud jde o to ostatní?“

„Starosta mi radil, abych na to procesí šla.“

Učitel vstal a prohlásil zdůrazňuje každé slovo:

„Jestliže se voda nevrátí, jestliže jste přesvědčena, že se vrátit nemůže, pak vám radím, abyste tam šla, i já. Říká se, že je nutno výt s vlky. Já si myslím, že je stejně nezbytné bečet s ovce, když je člověk součástí stáda.“

Modré oči se zatemnily.

„K tamtomu stádu já tedy nepatřím.“

„Člověk si své stádo nevybírání. Ta vesnice je rodné místo vaší babičky a tolika dalších vašich předků.“

„Má babička je nenáviděla. Říkala, že jsou to hrubci: a oni dokonale dokázali, že je to pravda. Já sama velmi dobře vím, že můj otec by byl chtěl být... jejich přítelem. On to samozřejmě nikdy neřekl, ale já jsem to cítila... Šli jsme do vesnice jen jednou: hodili tam po něm kouli. Do zad.“

„Já vím,“ řekl Bernard, „já vím, to byla strašně hloupá nehoda, hotová nástraha nešťastného osudu... Tou koulí tenkrát hodil hodný malý Cabridan, a ten toho dodnes ještě lituje. Praví viníci, to byli Soubeyranové. Oklamali lidi z vesnice, pokud šlo o vás, a vás zase oklamali, když s vámi mluvili o vesnici. To je jejich druhý zločin, který vyplynul z toho prvního. Ale kdyby si váš otec byl některý den oblékl sametové kalhoty a obul selské boty, zašel si za starostou a řekl mu: „Já jsem Florettin syn,“ vesnice by ho byla přijala za svého. Svým stylem, samozřejmě. Byli by se určitě posmívali (potají) jeho tykvím a králíkům; Soubeyrany by pravděpodobně nebyli přímo udali... Ale ve dnech sucha by byli přišli – Angladova dvojčata, nebo třeba Pamphile a Casimir – s lopatami na ramenou do Romarins a pod záminkou, že hledají křídlaté mravence na pasti, by byli zaplavili pole vodou.“

Manon poslouchala ten krásný mužský hlas a dívala se na kávově hnědé oči, jež měly touž barvu jako oči jejího otce a jež zářily v opálené tváři... Najednou jako by byla velice dojatá. Zašeptala:

„Chcete říci, že můj otec nebyl v právu.“

„Ne,“ odpověděl, „to ne... Ale oběti nikdy nejsou tak docela bez viny. A pak, v každém případě už je pomstěn. Hlavní viník je mrtev a ten, který to přežil, je už jen ochablý stařec napůl šílený hněvem a zármutkem. Ti ostatní, jejichž jediným hříchem bylo to, že mlčeli, ztratili už polovinu své sklizně: mají ženy a děti.“

„Můj otec měl také ženu a dítě.“

Bernard se na okamžik odmlčel a pak se zeptal:

„Kdo z nich namaloval ty černé šipky?“

Zdvihla oči a řekla:

„Truhlář.“

„Tušil jsem to. A on vám ke všemu také řekl, že rakev vašeho otce zaplatila obec. To nebyla pravda. Udělal ji zadarmo.“

Chvíli mlčela a pak řekla:

„Není to sedlák. Nepotřebuje vodu.“

„Ale potřebuje vesnici. Jestliže z ní mladí odejdou, bude stejně nucen usadit se jinde...“

Dívka neodpověděla, oči měla sklopené. Mladý muž pokračoval:

„Jedna z mých babiček byla protestantka a občas mi předčítala bibli. Vzpomínám si na větu, kterou pronesl Bůh Izraele, který byl přece přísný a krutý: ‚Naleznu-li v tom městě jediného spravedlivého, nebude zničeno.‘“

Dívka stále neodpovídala a nervózně žmoulala stonek fenyklu.

Bernard řekl tichým hlasem:

„Kdyby váš otec dosud žil a kdyby měl možnost vrátit jim pramen, co by udělal?“

Manon náhle zvedla oči plné slzí a řekla:

„Och on, copak on...“

„Nuže, při jeho památce je třeba udělat to, co by byl udělal on.“

Potom se obrátil, zatímco dívka stále plakala, k psovi a řekl:

„Tak co, Bicou, chceš, abychom se šli podívat, kde je ten frčík, který ti utekl, tehdy když tě tak překvapilo, žeš dostal kamenem přímo do hlavy?“

Na počátku noci stáli oba před uměle navršenou hromadou sutí, jež zakrývala vchod do jeskyňky. Měsíc v úplňku stoupal jako velký míč za borovými háji na stráni, vanul vlahý vítr a bylo slyšet, jak na sebe pocvrkávají dva cvrčci. Bernard měl na nohou plátěné střevíce a pohyboval se tiše jako duch. Manon měla vlasy svázané pod černou mantilou, pomáhala mu uvolnit přístup k ústí tunelu a on byl překvapen silou a obratností pastýřky, jež bez hluku manipulovala s čtvrttunovými balvany.

Proniknout vchodem do tunelu bylo velmi obtížné: Neodvažovali se ho zvětšit, protože rány palicí by se byly v nočním tichu nebezpečně rozléhaly. Manon tedy vlezla do díry první a rozsvítila svíčky; Bernard se pak převlékl do plavek, aby trochu zmenšil svůj objem a vklouzl rovněž do tunelu. Namáhavě kroutil rameny, ale přesto je nemohl protáhnout úzkou dírou a nakonec v otvoru uvázl. Podal ruce dívce a Manon ho ze všech sil tahala dovnitř. Svírala

pevně věžňovy masité dlaně, až se nakonec ramena uvolnila a Bernard už snadno vklouzl dovnitř do chodby. Zmátené Manon táhlo hlavou, že takhle asi přichází na svět kůzle.

Na okraji vody rozestavila čtyři svíčky a pak oba sestoupili do kaluže, jejíž hladina byla nyní o mnoho vyšší. Z protější chodby, kam teď odtékala voda, bylo slyšet šumění vodopádu. Bernard s velkou námahou zvedal kusy skály, které Manon předtím odlámala od stěn jeskyně, a skládal je na břeh jezírka; dívka mu mlčky pomáhala a dívala se, jak mu pod kůží hrají svaly, jež byly stejně chlapské jako jeho netečnost vůči krvácejícím pruhům rýhujícím jeho záda. Čas od času na chvílku vyběhla ven, aby se rozhlédla do tmy a pohladila Bicoua, který tiše hlídal. Dosti dlouho se zdálo, že cementová ucpávka odolá hornickému špičáku, ale kousek po kousku se drolila, až najednou uslyšeli, že osvobozená voda padá dolů do velké hloubky.

Bernard ponořil ruku do kaluže, vybral několik hrstí jílu a řekl:

„Tak a je to.“

Tvář měl zmáčenou potem, na čelo mu padal pramínek mokřých vlasů.

„Nebolí vás ta záda?“

„To tedy ano,“ řekl s úsměvem. „Dost to pálí.“

„To vás poranily výčnělky skály. Já je otluču mlátkem.“

Manon vlezla do chodby první a pomalu se plazila po loktech, protože v jedné ruce držela nástroj a v druhé svíčku. Urážela jednu po druhé kruté špičky a vyrovnávala zubatou stěnu. Bála se hluku, a tak tloukla do skály jen malými údery a její práce trvala dlouhé minuty. Bernard lezl pomalu za ní. Občas lehce narazil šíjí o mech porostlou klenbu úzké chodbičky, kterou jejich těla takřka úplně ucpávala, a před očima měl bosé nohy, jež se bořily do pravěkého jílu. Opíral se o dlaně, záda mu jen hořela a v tančícím stínu vdechoval něžný a divoký pach studánkové dívky a v tiché hudbě podzemní vody slyšel tlukot vlastního srdce.

Najednou světélko před ním zhaslo a do tváře mu zavalnul svěží noční vzduch.

Manon zašeptala:

„Myslím, že teď už prolezete.“

Natáhl ještě paže dopředu, chytil dívku za ruce; Manon se opřela nohou o kolmou stěnu, vyklonila se dozadu a vy-

táhla ho pod oblohu plnou hvězd. Bernard vstal, aniž pustil dívčiny ruce, a díval se na ni tak zářícíma očima, že sama sklopila zrak a rychle prohlásila:

„Ještě nejsme u konce. Musíme dát na místo kameny.“

O krok ustoupila, uvolnila si ruce a utáhla si stužku, jíž měla svázané vlasy.

Bok po boku spolu valili dva těžké balvany až k otvoru. Jak se tak namáhali, často se navzájem dotkli rameny a na ruce jim kanuly kapky potu.

Manon si všimla, že jí hoří tváře a že se jí třesou nohy. Když byl vchod dokonale zakryt, sedla si na balvan, hluboce vydechla a řekla:

„Sama bych to nikdy nebyla svedla. Je lehčí svalit balvany dolů, než je zase dostat nahoru.“

Otřela si šátkem zpocenou tvář.

„Teď už se tam musí jenom zasadit dva nebo tři jalovce,“ řekl Bernard, „postarám se o to...“

„Myslím, že bude lépe počkat, až bude světlo, abychom je dali na správná místa... Vrátím se sem zítra ráno...“

„Máte pravdu,“ řekl... „Ostatně voda teď už teče směrem k nádrži. Až ji naplní, nikdo nebude pátrat po tom, odkud přišla.“

Poodešel za houštinu, aby se převlékl.

„Nelitujete toho?“ zeptal se.

„Co se stalo, nedá se odestát. Kdybyste mi nebyl říkal to o mém otci... Ale nakonec si myslím, že jste měl pravdu.“

„Jsou-li vaše výpočty správné, tak by voda měla být v nádrži zítra ráno mezi sedmou a osmou hodinou a o půl hodiny později už poteče i kašna.“

Zaslechl nějaké kovové cinkání.

„Co děláte?“

„Schovávám náradí. Je moc těžké. Dojdu si pro ně zítra ráno s oslicí.“

„Mohl bych vám je odnést domů už teď,“ řekl Bernard.

„Noc je tak krásná, že mám chuť se při měsíčku projít.“

Dívka neodpověděla.

Bernard si upravoval ponožky a znovu začal mluvit.

„Ve vesnici budou mít svátek, ale farář bude zklamáný, že se bude muset vzdát toho procesí pozitří... Nu což! Udělá je stejně na poděkování Pánu za jeho dobrotu!... Je také možné, že se voda vrátí mnohem dřív, než si myslíme.“

Šněroval si plátěnky a přitom dívce vysvětloval svou

teorii: voda v nádrži podle Ange zčervená obvykle tak osm hodin po bouřce... Ale kolik času potřebuje voda k tomu, aby došla do jeskyňky? Možná i tři nebo čtyři hodiny a o to může být časové rozmezí pro průtok z jeskyňe do nádrže kratší!

Ani tentokrát Manon neodpověděla.

Bernard si zapjal košili, utáhl pásek a otřel si tvář.

„Mě na tom mrzí jen to, že nebudu mít čas uzavřít sázku se starostou, který tvrdí, že pramen už nikdy nepoteče. Byl bych na něm mohl vyhrát pěkných pár lahví.“

Ještě když mluvil, uslyšel krátké zaštěknutí. Znělo trochu zdaleka.

Ztišil hlas:

„Pozor, někdo tu...“

Naslouchal a pak opět řekl:

„Snad to byla nějaká liška?“

Jelikož dívka stále neodpovídala, zeptal se:

„Co myslíte, že to bylo, pes nebo liška?“

Jedinou odpovědí bylo ticho.

Učitel nehlučně vystoupil z křoví. Manon na balvanu už neseseděla. Tiše zavolal:

„Manon! Kde jste?“

Najednou uslyšel, jak se někde nad ním sype kamení. Zvedl hlavu a v měsíčním světle spatřil, jak po protější stráni podél malého bílého skalního převisu běží dívka a za ní její pes.

*P*o důkladné toaletě, při níž hojně užila nůžek a pilníčku ze vzácného nože, opustila Manon kolem sedmé hodiny ráno Plantier; hnala před sebou stádo a byla šťastná a zamyšlená. Vybavovala si všechny scény minulé noci, stejně jako to dělala už předtím, než pozdě večer usnula. Opět si říkala, zda bylo správné, že jen tak beze slov utekla... V románech je přirozeně měsíční světlo pro dívky vždycky nebezpečné, ale v životě to chodí jinak než v románech. On se koneckonců opravdu asi ještě nikdy v noci v kopcích neprocházal; okouzlily ho nádherné hvězdy, noční vůně rostlin a to modravé ticho měsíční noci okrášlené zpěvem cvrčků. Bylo nespravedlivé mu podkládat úmysly, které neměl, protože přece nevyslovil ani jedno odvážné slovo, neudělal jediné znepokojivé gesto a ten směšný útek

v něm určitě vyvolal jen soucitný úsměv... Manon se rozhodla, že kdyby se podobná příležitost naskytla znovu, tak už příště neodmítne, aspoň pro klid svědomí.

Tanečním krokem sestoupila k odsouzené jeskyni a již zdálky konstatovala, že uměle nanesená suť vypadá zcela přirozeně, až na tři kameny, které v noci položili obráceně: na své viditelné straně totiž byly zamazané od hlíny, z níž trčely kořínky. Opravila tyto chyby, pak mezi kameny nāsázela trsy tymiánu a jeden pěkný jalovec, který vyrvala nahoře u převisu. Pak odešla a cestou se ještě několikrát otočila, aby si ověřila, do jaké míry vyhlíží její dílo přirozeně: ztrácelo se dokonale mezi svým okolím a nic k němu nemohlo přivábit cizí zrak.

Vydala se k nádrži a cestou šla a klusala tak rychle, že Bicou a stádo, které před sebou hnal, jí nemohli stačit: byla nedočkavá, aby se dozvěděla, zda se voda již vrátila, jak předvídal její společník, a také si myslela, že tam možná bude i on.

Byl tam opravdu, seděl na obrubě bazénu, nohy mu visely dolů a hleděl na dno té velké cementové nádrže, na kterém se již objevila řada prasklin. Všiml si, že přichází Manon, a řekl:

„Dosud nepřitekla, a tak si říkám, proč asi... Už je skoro devět hodin...“

Manon seskočila do nádrže, klekla si a přitiskla ucho k přívodní trubce.

Bernard obdivoval ladnost a obratnost jejích pohybů a shledával, že si vede velmi vybraně: ne snad jako nějaká slečna, spíš jako veverka či lasička.

Dlouho poslouchala a pak řekla:

„Neslyším nic.“

Výmykem se dostala na obrubu nádrže, přistoupila k učitelu a potichu mu řekla:

„Myslíte si, že se vrátí?“

„Věřím, že ano, aspoň pokud se ten malý kanál nezanesl úlomky ucpávky, kterou jsem rozbil... Anebo voda po cestě narazila na nějaký sifón nebo i více menších sifónů, které jsou prozatím vypuštěné, ale které obnoví svůj tah, jakmile voda dosáhne své obvyklé hladiny...“

„Mě trápí jedna věc,“ řekla dívka. „Co když se voda vrátí až po procesí?“

„No a?“

„No a oni budou pak věřit, že svatý Dominik udělal zázrak.“

„Inu, vynese mu to tři tucty svíček a pan farář toho aspoň využije, aby dal lekcí nevěřícím.“

„Ano, ale já až půjdu ke zpovědi...“

„Člověk se zpovídá jen ze svých vin, a vy tu svou napravíte tím, že vesnici vrátíte vodu... A pak, v naší době nemáme moc zázraků: bylo by málo milosrdné se tohoto vzdávat, jestliže se ovšem stane...“

Podíval se na náramkové hodinky a řekl:

„Dnes ráno s vámi nemohu zůstat, musím jít na pohřeb Ugolinovi. Je v deset hodin...“

„Bude mít pohřeb v kostele?“

„Ne. Farářovi sice řekli, že spadl ze stromu, a on dělal, jako by tomu věřil. Pak ale přišli četníci, a tak se nakonec všichni dozvěděli... Přesto aspoň provede na hřbitově výkrop.“

„To je dobře, přeji mu to!“ řekla dívka.

„To ho nevzkřísí.“

„V tomto životě ne, ale v tom příštím?“

„Amen, staň se tak!“ řekl učitel a vstal.

„A co když se voda už nikdy nevrátí?“

Manon pokrčila rameny.

„Pak to bude znamenat, že mi Pán Bůh dává za pravdu.“

Vrátila se k nádrži odpoledne. Když však docházela ke skále, jež vévodila údolí, viděla zdálky, jak jím prochází malá karavana: bylo to několik mul naložených soudky, které doprovázelo pět či šest mužů. Manon se schovala v kručinkách. Co sem jdou ti lidé dělat? Najednou pochopila, že pramen asi už zase teče, ale že voda dosud nedospěla do vesnice, a že si tedy muži jdou naplnit sudy do nádrže, kam dosud neviděla. Jak se blížili, poznala nejprve pana Belloiseaua v jeho slamáku, pak Philoxèna, pak vodáka Ange a malého Cabridana. Za nimi šel učitel a diskutoval o něčem s Pamphilem, jenž nesl polévaný džbán.

Manon se proplazila pod kručinkami až k okraji skály, aby se podívala na nádrž: byla stále úplně prázdná jako v předešlých dnech, a tak si dívka pomyslela, že příchozí budou notně zklamáni, oni však nejevili nejmenší známky překvapení a začali vylévat vodu ze sudů na rozpálený cement, který slunečním žářem rozpraskal na kousky...

„Přišli jsme už moc pozdě!“ řekl prostě starosta, „bude se to muset nově omítnout...“

Nesl pod paží láhev, tu nyní otevřel, zatímco Cabridan rozdával sklenky, které přinesl v pletené lísce. Pak se rozesadili do kruhu pod fíkovník. Pamphile, jenž nevyprázdnil džbán do nádrže, z něho teď malým pramínkem přelával vodu do absintu a opatrně jím potřepával.

Pak se dali do obvyklého rozhovoru. Cabridan zarmouceně ohlašoval své rozhodnutí, že zítra zaveze svou ženu k příbuzným do Bouilladisse, protože ona má co nevidět slehnout. Ospravedlňoval tuto dezerci a říkal:

„Dítě, to není jako cizrna, to se nemůže udělat nasucho... A pak, jestli se voda nevrátí, odejdu tam i já; naši bratrančí tam pěstují ve velkém ranou zeleninu a často mi už navrhovali, abych přišel pracovat s nimi... A pak – oni také sami nemají žádné děti...“

Claudius prohlásil, že počítá s tím, že se usadí ve Valentine a bude tam dělat společníka rezníku a uzenáří Pampettovi, který už kvůli revmatismu není s to obsloužit sám všechny zákazníky.

Ange zděšeně vykřikl:

„Tak ty myslíš, že ve vesnici nikdo nezůstane?“

„Staří, ti zůstanou,“ řekl Claudius, „ale staří jsou lakomí, nemají zuby, maso ani nejedí...“

Philoxène se také tvářil pesimisticky. Podle jeho názoru si nesmějí dělat iluze: pramen je mrtvý a vesnice se nutně vylidní.

„Je to otázka peněz,“ řekl, „mne se to ovšem netýká. Já se svou penzí, úsporami a několika balíčky tabáku se vždycky nějak protluču...“

Obrátil se k Bernardovi, na němž nebylo vidět žádné velké vzrušení.

„A co vy, pane Bernarde? Když mladí lidé odejdou, vezmou děti s sebou... Měli jsme velké potíže s tím, abychom k nám dostali školu... Když jich tu nebude dostatečný počet, jsou schopni ji zavřít.“

„Já jsem státní zaměstnanec,“ řekl Bernard, „a dobře víte, že mi loni nabízel, abych šel do Saint-Loup, a já jsem odmítl... Nebudu-li zde, budu jinde a je dokonce pravděpodobné, že budu mít postup!“

Hovořil vesele. Manon se tiše odplížila a vydala se zpát-

ky k Plantier; šla rychle se sklopenou hlavou a cestou olamovala větvičky jalovců a trhala stonky fenyklu.

Novina o katastrofě vyvolala velký dojem v Ombrées i v Ruissatelu: byla to hrozba i pro prameny, jež zásobovaly tyto dvě velké vsi, a nebezpečí probudilo u jejich obyvatel selskou zbožnost. Proto tito sousedé, aniž měli nějak zvlášť rádi „Bastidáky“, vyslali rovněž na procesí delegace, aby prosily nebe o vzkříšení kašny a o odvrácení tohoto typu trestu, který byl až v příliš krutém souladu s vyprahlostí zdejšího kraje.

Zatímco se „oficianti“ připravovali v kostelíku, který byl příliš malý, aby mohl pojmut všechny, kdo přišli na procesí, byla celá prostora náměstíčka až po schody vedoucí na esplanádu přeplněna davem obklopujícím mrtvou kašnu. Nebylo však slyšet téměř žádný hluk, někteří lidé spolu sice potichu hovořili, leč naprostá většina mlčela, až na neznabohy samozřejmě: ti seděli na terase kavárny a vedli dosti povážlivé řeči.

„Za starých časů,“ říkal pan Belloiseau, „se prý kněží pokoušeli utiřit hněv bohů tím, že na oltáři zardousili nejkrásnější dívku z celého kraje; dnes se ovšem naši rozmilí páni faráři domnívají, že křesťanský Bůh se spokojí s průvodem doprovázeným nějakými těmi zpěvy, k nimž něco na podporu přihraje i svatý Dominik v nebi. Je opravdu nutno uznat, že je to velký pokrok!“

„A vy si myslíte,“ řekl pekař, „že to bude mít nějaký účinek?“

Učitel pokýval hlavou, zatvářil se tajemně a prohlásil:

„Člověk nikdy neví!“

„Cože?“ vykřikl Philoxène, „snad mi nechcete vykládat...“

„Ne,“ vpadl mu do řeči Bernard, „nechci vám nic vykládat, ale jen si tak právě říkám, co bychom si asi pomysleli, kdyby při prvním ‚oremus‘ začala kašna téci.“

„No tedy na mě by něco takového mělo hrozný účinek,“ řekl pekař, „protože to by mně v hlavě všechno převrátilo. Už bych nevěděl, co mám odpovědět ženě, a byl bych nucen jít hned ke zpovědi.“

„No vida!“ řekl uštěpačně Philoxène, „tu to máme, to celé

nebezpečí, protože kdyby došlo k té smůle, že by se voda vrátila právě dnes, znám plno bláznů, kteří by uvažovali stejně jako on! To by z nás udělalo vesnici flandáků a já bych určitě přišel o starostenství!“

„To tedy určitě...“ řekl Casimir. „Takový zázrak, to se ne-
odpouští.“

„Zázrak!“ řekl Philoxène. „Já na žádné zázraky nevěřím! To spíš věřím, že by jezuiti mohli provést nějaký ten svůj mistrovský kousek!“

„Ho, ho!“ řekl velice vážně učitel, „to by mě vůbec nepřekvapilo!“

„Ale jděte, jděte,“ odporoval nevěřičně pan Belloiseau, „jak by to udělali?“

„Jak to dělají, to nikdo neví,“ odpověděl Philoxène. „Jsou učení, plní záhad; ale naštěstí si nemyslím, že by se obtěžovali kvůli starostenství v Bastides. To je pro ně moc malé sousto, než aby je to zajímalo!“

Náhle se mocně rozhlaholily zvony: světec vycházel ze svého kostela na nosítkách, která nesla Angladova dvojčata, starý Médéric a Baptistinin Barnabé. Za nimi kráčet farář obklopený ministranty; následoval Anglade, jenž hrdě nesl světcevu korouhev, a vedle něho šel kostelník z Ombrées, předseda sdružení kajících svatého Leonarda: kromě něho byli v průvodu ještě tři další a všichni byli celí zahalení do šedých kuten bez rukávů a s kápěmi, v nichž byly prostřiženy jen otvory pro oči. Za nimi šel Ange, který si opaskem přidržel žerď vyšívaneho praporu, což mezi nezabohy vzbudilo velké veselí. Nešetřili úšklebky na jeho adresu, krčili rameny, ale Philoxène se ho zastal a řekl: „On už kvůli té kašně sám neví, co dělá. Pomyslete si, že už celý týden nevypil ani jediný aperitiv!“

Ruissatelské zastupovalo pěvecké sdružení starců a aspoň tucet dětí z Mariánské družiny pod kostelníkovým vedením.

Brzy se seřadilo celé procesí, jeho řady zformoval pod dohledem pana faráře a s předstíranou zuřivostí ovčáckého psa Eliacin.

Anglade nicméně vypadal zneklidněně a pořád se rozhlížel kolem dokola, jako by někoho čekal. Najednou se usmál: to se objevila Manon v doprovodu učitelovy matky. Vlasy měla stažené velkým šátkem jakoby v kapuci s pelerínkou a šla za Magali, jež se usmívala zpod širokého slaměného klobouku.

Manon kráčela se sklopenýma očima, ale i tak cítila přítomnost tak velkého počtu nehybných lidí, a když se podívala na celý dav, jemuž vévodily korouhve a světcova pozlacená socha, byla poděšena rozsáhlostí a vážností celého obřadu. Pomyslela si: „Kdyby tak ti lidé věděli, co jsem udělala, roztrhali by mě na kusy.“ Ale za prvé o tom kromě Bernarda nikdo nic neví, a pak tu je na terase on sám, a on by ji byl schopen ubránit proti všem... Ano, teď právě se na ni velmi vážně dívá a vraští obočí: uhodla, že se jen s velkou námahou zdržuje, aby se divoce nerozesmál, a tak sklopila oči. A když se pak podívala na oklamaneho kněze, který se k ní otočil a hleděl na ni s viditelnou vlídností, byla celá zmatená... Měla upřímnou a hlubokou víru, prostou všeho pobožnůstkářství, a ta jí nyní vyčítala, že vlastně ona zorganizovala falešný zázrak, o kterém se určitě bude ještě dlouho mluvit. Bernard se tomu směje, ale svatý Dominik shůry z nebe vidí její svatokrádežný čin. Manon se ani neodvážila pohlédnout na sochu.

Anglade jí, když kolem něho přecházela, položil ruku na rameno. Usmíval se a měl v očích slzy.

„Sestřenko,“ řekl, „pojď se mnou! Budeme se modlit spolu...“

Tu pan farář zanotoval žalm a hned se k němu přidal sbor hlasů, jehož hudební struktura se pevně opírala o mohutné Eliacinovo bučení, a procesí vykročilo vpřed. Když došlo k terase ukázal pan Belloiseau svou názorovou tolerantnost, vstal, hluboce smekl slamák a rozmáchlým gestem pozdravil kolem neseného světce.

Zpívající procesí vyšlo z náměstíčka, obešlo celou vesnici a zastavilo se na kraji polí, aby ochránci obce ukázalo celou jejich bídu, a farář žehnal zemi, kterou nemilosrdné slunce už vysušilo na prach. Manon se pokradmu čas od času ohlížela k vesnici: čekala, zda se odtud někdo nevynoří – třeba sám učitel – a nezavolá s rukama složenýma v hlásnou troubu: „Voda teče!“

Na prázdném náměstíčku zatím neznabozi pokračovali ve svém rozhovoru.

„Podle mého názoru,“ říkal Bernard, „není kašna nadobro mrtvá. Neříkám, že nám ji oživí tohle procesí, říkám, že se i voda někdy v těchto dnech vrátí a možná už velice brzy.“

„Já tomu nevěřím,“ řekl Philoxène. „A sázím se s vámi o tři láhve pernodu a doufám, že je prohraju.“

„Přijímám,“ řekl učitel. „A zvýšil bych to dokonce na čtyři láhve, budete-li s tím souhlasit.“

„Dobře, tedy čtyři!“

„Tu sázku velice schvaluji,“ řekl pan Belloiseau, „protože v každém případě ty láhve vypijeme na zdraví prohrávajícího.“

Bernard se nicméně stále ohlížel ke kašně. Divil se, že je pořád ještě nemá, a přemítal, zda zastavení na dobu delší než týden pramen navždy nezničilo...

Procesí zpívalo v dále své jednotvárné prosby, na větvích starého morušovníku vrzala osamocená cikáda. Mezi neznabohy se rozhostilo ticho plné neklidu... Tu Philoxène najednou zvolal:

„Tak dost, nesmíme se dát porazit. Můžeme si aspoň dát jednu rundu a zahrát si o peníze partii manilly.“

Když byli u pátého „rozdání“, začal se zpěv přibližovat; brzy se objevilo i procesí a rozestoupilo se do kruhu kolem mušle kašny. Všichni jeho účastníci se zdáli být sklíčení a Manon se neklidně dívala na Bernarda; jen Anglade se stále usmíval.

Pan farář začal jasným hlasem zpívat litanii a dav mu odpovídal s patetickou vroucností.

A v té chvíli se všichni povšimli, že přichází jakási velmi zvláštní osobnost.

Pod velice širokým černým plstěným kloboukem a nad dvojitou smyčkou umělecké kravaty vyhlížela kulatá tvář, jejíž pleť kolem velkého nosu prokvétala žilkami a z níž zářily dvě krásné oči, černé jako uhel. Cizinec měl na sobě tmavomodrý sametový oblek a v ruce držel hůl se zlatým knoflíkem.

S trochu teatrální svrchovaností se protlačil davem, stoupl si do první řady vedle pana faráře, smekl slavnostně před světcovou sochou a pak s očima zdviženýma k nebi začal jasným, silným a hluboce procitěným hlasem odpovídat na litanii.

Philoxène se podezřívavě zeptal:

„Co je to zač, ten člověk?“

„Generál jezuitů,“ řekl ponuře Bernard.

V té chvíli se Ange prudce otočil, strčil žerď praporu do rukou jednomu ze šedých kajícníků a přistoupil ke kašně. Přitiskl ucho na měděnou trubku a vykřikl:

„Něco se děje!“

Sladká litanie se rázem zastavila a Ange se ve vpravdě nábožném tichu znovu zaposlouchal a řekl:

„Ona dýchá!“

Lidé se tlačili blíž. Už i oni teď slyšeli hrčení v trubce, které pomalu zesilovalo. Neznabozi se zvedli jako jediný muž a pan Belloiseau se velice nahlas zeptal:

„Co se děje?“

„V trubce to hrčí!“ řekl pekař a běžel k Angeovi.

Philoxène byl celý bledý, učitel hleděl na Manon, která vytrvale klopila oči, zatímco Anglade s otevřenými ústy tiskl svými vrásčitými rukama žerď korouhve. A když se už i pan Belloiseau prodíral davem, aby se pokusil něco si poslechnout, ozvalo se v potrubí trojí kýchnutí a nad kašnou se objevil úzký pramínek vody; byl zatím roztřepaný a deformovaný vzduchem, který voda tlačila před sebou; pak mědná trubka opět zakašlala, proud vody se náhle zablil, uderil o mušlí a ta se rozezpívala. Anglade vykřikl: „Zázrak,“ zatímco mimořádně vzrušený kostelník z Ombré-es ječel: „Na kolena! Všichni na kolena!“

Dav se vrhl k zemi, zatímco kněz s pozdviženými rukama vysílal k nebi mohutným hlasem slavnostní díkůvzdání:

„Děkujeme ti, Pane, za naše skromné zahrádky, děkujeme za ovocné sady, vinice, louky... Děkujeme ti i za to nejmenší stéblo trávy, které se dnes v noci opět zazelená!“

Ale zatímco pronášel tato vznešená slova, rozutekli se muži náhle na všechny strany, jako by na náměstí vybuchla nějaká bomba: běželi ke svým nádržím. Jen nosiči světcovy sochy a starý Anglade hrdině vytrvali na svých místech.

A tu jakýsi silný a zvučný hlas zanotoval Aleluja: byl to hlas onoho cizince a zpíval latinsky. Překvapený a okouzlený pan farář se k němu hned přidal a pak ho podpořil i celý pěvecký sbor; neznámý se otočil zády ke kašně, klobouk si dal mezi nohy, oběma rukama začal udávat s autoritou dirigenta orchestru takt a hymnus díků a radosti zaplnil celé náměstíčko a vznášel se až nad střechy...

„Já jsem vám to říkal,“ opakoval Philoxène. „Toho člověka přece jen poslali jezuiti! To je ten pravý organizátor zázraku! Zpívá latinsky líp než farář.“

„Ale jděte!“ řekl pan Belloiseau. „Nestal se přece žádný zázrak, ani pravý, ani falešný... Je to náhodná koincidence, to je všechno!“

„A šťastná koincidence!“ řekl učitel, „protože voda se nám vrátila, a právě včas na to, aby nám zalila ty čtyři láhve pernodu, které pan starosta prohrál!“

„Láhve ano,“ řekl Philoxène, „s tím souhlasím a hned pro jednu dojdu. Ale starostenství ne, to nedostanou!“

Když Aleluja doznělo, požehnal pan farář v tichu oživeném jen starou písničkou kašny mušli plnou vody, pak se obrátil k zaražené Manon a také jí před rozzářeným Angladem požehnal. Dívka sklopila hlavu, jako by se styděla, ale kněz vážně prohlásil:

„Pravé zázraky činí Bůh v lidských srdcích.“

Pak se obrátil k davu, a ačkoliv měl před sebou jen ženy, řekl:

„Bratři, odnesme teď zpátky domů našeho velkého svatého Dominika, který právě zachránil vesnici, a pojďme vzdát díky před oltářem.“

Vykořčili ke kostelu, před ním nesli nosítka a za ním šel dav žen. Zamyšlená Manon zůstala stát uprostřed náměstí a dívala se, jak teče kašna, zatímco neznámý zpěvák zamířil k terase kavárny, kde Philoxène právě naléval aperitiv.

„Ho, ho!“ řekl Philoxène, „nešel do kostela, protože skrývá svou hru! Říkejte si, co chcete, ale jezuiti to přesně takhle dělávají! A teď nás jde špehovat!“

Neznámý se zastavil před skupinou na terase a obřadně pozdravil.

Philoxène hned zaútočil:

„Zpíváte velice dobře, pane, a zvláště nábožné písně. Je vidět, že jste na to zvyklý!“

„A přece to není právě má specialita,“ řekl s úsměvem neznámý muž, „příležitost nabídnout své služby při významných církevních obřadech mívám ovšem často... Jsem Victor Périssol.“

Rozhlédl se po přítomných, jako by se chtěl přesvědčit o účinku tohoto prohlášení, ale žádný se nedostavil.

Jen pan Belloiseau mile odpověděl:

„Těší nás, pane.“

Philoxène si dal ruce v bok, vystrčil bradu, upřeně pohlédl na neznámého a řekl:

„Já jsem **SVĚTSKÝ** starosta této obce a zázraky mi strachu nenaženou.“

A jelikož cizince toto prohlášení viditelně zmátlo, dodal vyzývavým tónem:

„Naopak!“

„Ten který jsme právě viděli, byl přece docela roztomilý,“ odvětil Victor Périşsol, „a nechápu, proč by měl komukoli nahánět strach; ale zato zcela jasně chápu to, že v této rozkošné vesnici je mé jméno dokonale neznámé jako bezpochyby i jméno Carusovo; konstatuji to bez nejmenší hořkosti!“

„Vy jste tedy zpěvák?“ zeptal se Bernard.

„Ano, pane, ano a také jsem okusil, jak chutná sláva. Ale o to teď nejde, a když jsem se tu dnes nedočkal – ostatně nezaslouženého – potlesku, mohli byste mi snad poskytnout aspoň určitou informaci... Hledám totiž právě jedno místo, jež se jmenuje Plantier. Znáte to Plantier?“

„Zajisté,“ odpověděl Bernard, „a zde je také dívka, která právě tam bydlí.“

„Ho! ho!“ řekl neznámý, „snad to není malá Manon?“

„Ona sama! Vy ji znáte?“

„Tak to jsem na správné adrese!“ vykřikl zpěvák. A hned šel k překvapené Manon, která se však uklidnila, když viděla, že Bernard jde za ním.

„Milá dívkenko, dovolu, abych se představil: jsem Victor Périşsol. Ano, ve vlastní osobě.“

Manon to jméno jakživa neslyšela a nevěděla, co má na to říci, ale tenorista pokračoval:

„A vy, vy jste dcera malé Aimée Barralové?“

„Ano, tak se má matka za svobodna jmenovala,“ řekla Manon.

„Tak to jste o mně určitě slyšela mluvit!“

Dívka náhle řekla:

„Victor! To jste vy, pan Victor?“

„Ale ovšemže,“ vykřikl zpěvák.

„Maminka vám psala mnoho dopisů.“

„Víc než padesát!“ vykřikl Victor. „Nevěděla, že jsem teď v Marseille, a tak mi dopisy docházely přes Komickou operu v Paříži. Stále mě tím nejroztomilejším způsobem zvala na večeri, ale nikdy neuvedla jinou adresu než „Zámek Plantier“ ústí Rhôny... Já jsem to Plantier hledal na všech možných mapách, ptal jsem se v turistických kancelářích, u pošláků... Nic... A jelikož její dopisy byly trochu moc poetické – a koneckonců i dost nesouvislé – říkal jsem si, zdali ten zámek Plantier není něco jako... no, jako sanatorium... Nakonec jsem včera dostal dopis, který přišel jako obvykle z Paříže, ale byl označen razítkem pošty ve vesnici

Ombrées; tu už jsem si pak snadno našel v telefonním seznamu a hned dnes ráno jsem si tam zašel: paní na poště mi poradila, abych se přeptal v Bastides, a tak proto jsem teď tady. Pojdme tedy do Plantier!“

Manon byla celá zaražená a rychle odvětila:

„Nemohu tam teď hned jít... Musím pro maminku udělat nějaké nákupy...“

„Dobrá,“ řekl zpěvák. „Počkám na vás tedy na terase této kavárny a vypiju si tam zatím něco studeného!“

Manon se podívala na Bernarda a ten šel okamžitě s ní. Když zahruli za roh do uličky, zašeptala:

„Nevím, co mu matka napovídala, ale ten člověk si představuje, že bude večerět v zámku. Co mám dělat?“

„Obrátit to v žert...“ řekl Bernard.

A srdečně se rozesmál.

„Já se stydím,“ řekla dívka. „Uvidí, že mu lhala!“

„Je to umělec. Moc dobře to pochopí. Cestou se postarám, abych ho na to připravil.“

„No dobře. Ale musíme mu dát jíst. Je tlustý... Doma toho moc nemáme. Vajíčka... Rajčata... Však víte, že toho moc nemáme... Nemáme žádné víno... Musím nakoupit nějaké zásoby. Mám u sebe jeden zlaťák. Myslíte, že mi ho vezmou?“

Bernard se usmál a řekl:

„Pojdme se napřed podívat za mou matkou!“

Dobrotivá Magali vyslechla synův výklad a prohlásila:

„To je zcela jednoduché. Zajdeš do sklepa pro čtyři nebo pět láhví vína. Pak tam jsou na druhé policiče tři krabičky sardinek, malá láhev okurek a tak dále... A cestou přes vesnici kup chleba. Já jsem právě dala na plotnu výborné králičí ragú, přinesu je kolem osmé hodiny.“

„Och,“ řekla Manon, „přece nepůjdete tak daleko! A pak ani nevíte, kde to je!“

„Moje ubohá holčičko, Bernard mi váš pěkný ovčín už dávno ukázal, vím moc dobře, kde to je. A v chození po kopcích mě hned tak někdo nepřekoná. Nestarejte se o mne a přichystejte omeletu s rajčaty; v osm hodin tam budu. Já jsem zvědavá. Za prvé bych se ráda seznámila s tvou matkou. Pak si chci prohlédnout ten ovčín. A pak bych si také moc ráda promluvila s tím tenoristou... Já tenoristy zbožňuji, ale viděla jsem je vždycky jen zdálky. A kromě toho, tako-

vý tenorista v ovčíně, to je cosi dost mimořádného, a když ho o to požádáme, možná nám i zazpívá nějakou operní árii! Tak už utíkejte. A nezapomeňte cestou vzít ten chleba.“

Když se Bernard a Manon vrátili k terase, viděli, že host právě zpívá před Philoxènem, Pamphilem, Casimirem a okouzleným panem Belloiseauem romanci z opery „Kdybych byl králem“. Victor nechal dlouze vyznít poslední notu a ukláněl se tleskajícím publiku. Pak se zeptal:

„Je to daleko?“

„Dva kilometry,“ odvětil Bernard.

„Tak pojedeme autem, nechal jsem je na esplanádě...“

„Zůstane tam, kde je,“ řekl Bernard, „protože od konce vesnice už tam vede jen pěšina!“

„Tak to mě úplně okouzluje,“ zvolal Victor, „ale ponesu ten stojan s láhvemi!“

Převzal jej od Bernarda, jemuž zůstal na nesení batoh.

Stoupali po stezce ve stráni. Tenorista celou cestu stále hovořil:

„Poznal jsem ji při jednom turné s Wertherem... Byla mladická, taková malá začátečnice. Moc pěkný hlásek, dramatický soprán, ještě ne moc dobře usazený, ale nanejvýš příjemný... Zpívala první soprán ve sboru a v případech nějakého maléru dublovala ‚primadonu‘ ... A tu se stalo, že v Castelnaudary dostala naše Charlotte – byla to taková obryně, ale měla obdivuhodný hlas, hotový slavík v baobabu – příšernou žaludeční nevolnost po nějakém fazolovém ragú, a když jsem přijel do Toulouse, oznámili mi, že ta luštěnina jí poničila v horních polohách hlas a že ten večer bude hrát malá Aimée! V Toulouse! Dovedete si to představit!“

Vyndal z kapsy kapesník, otřel si zarosené čelo a opakoval:

„V Toulouse!“

Zoufale si povzdechl a pokračoval:

„Ohlásili mi to v devět hodin ráno, právě když jsem se holil. Řekl jsem si: tu dívku to pohrbí a mě to pohrbí s sebou, mě, Victora Périssole. Hned jsem jí odvedl do divadla, vzal jsem s sebou pianistu a celý den tam pod mým dohledem zkoušela. Obédvali jsme každý jeden obložený chlebíček... Měl jsem morovou náladu. Nu dobrá, můj drahý, a večer, víte, co se stalo večer?“

Zastavil se, zabodl hůl do země a čekal.

„Přirozeně to nevíme,“ odpověděl Bernard, „ale vy nám to jistě povíte.“

„Nuže večer jsem v Toulouse úplně triumfoval! Musel jsem opakovat kavatinu z prvního jednání, romanci z druhého a na konci Měsíčního svitu propukly ovace tak, že to byl hotový uragán! Přinutili mě, abych to zpíval třikrát. Musím říct, že jsem ten večer byl ve stavu milosti... To byl snad můj nejkrásnější večer.“

„A maminka?“ zeptala se Manon.

„Ta mi vůbec nevadila! A pak byla tak hezká! A pak, víte, neslo ji nadšení obecenstva – a navzdory jednomu trochu pochybnému bé jí na konci třetího jednání také zatleskali; když potom po posledním dějství spadla opona a já jsem se klaněl, tak jsem ji během potlesku šel vzít za ruku (vzal za ruku Manon) a postrčil ji směrem k obecenstvu... To pak už úplně šílelo! A od toho večera jsem se o ni začal zajímat.“

Tajemně přimhouřil oko, což zkřivilo polovinu jeho tváře na straně, kde šel učitel.

„Přemístil jsem jí hlas, předtím ho měla trochu moc nízko, až v hrdle, a dělali jsme pak spolu několik turné, Manon, Werthera, Lakmé, Kdybych byl králem... A pak mě zavolala Amerika...“

Zastavil se, zavrtěl hlavou a pokračoval:

„Když říkám Amerika, chci tím říci, že mi jeden impresáριο nabídl, abych tam dělal partnera proslulé Massiarovové. Tato dáma, která měla rozměry lokomotivy, měla také takovou páru. Dávali mi spoustu peněz za to, abych s ní zpíval. Její mohutná hlasová výdrž Američany živě zajímala. I můj hlas se jim moc líbil. A tak jsem se tam oženil s jednou rozkošnou dívkou z Texasu, s kterou jsem si pak moc zkusil a která nakonec zemřela na přemíru kukuřičné whisky, a mně po ní zůstaly poněkud složité vzpomínky, ale také dosti významné dědictví. Vrátil jsem se do Francie, to už byla zatím válka, kterou jsem strávil v armádních divadlech, ale s malou Aimée jsem se od té doby už nikdy neviděl. Říkali mi, že udělala docela pěknou kariéru na nejrůznějších scénách a pak že našla svou velkou lásku, že se provdala za nějakého finančníka. Proto mě ani neudivilo, když mi psala, že bydlí v zámku!“

Manon se zoufale podívala na Bernarda, který okamžitě zasáhl:

„To je tak, ona je nadána velkou fantazií, která ji konec-konců činí velmi šťastnou, protože si všechno zkrášluje... Všechno si přetváří, proměňuje...“

„Ona byla taková vždycky,“ potvrdil Victor, „ale podle jejích dopisů se mi zdá, že se to zhoršilo...“

„To trvá od otcovy smrti,“ řekla Manon. „Ona sní s otevřenými očima...“

Victor se znovu zastavil a svažtil obočí.

„Tak mi tedy chcete říci, že to není zámek. Tak jen obyčejná vila?“

„Ani to ne.“

„Ale tím líp!“ zvolal Victor. „Nic není krásnějšího nad starý selský statek.“

Manon sebrala veškerou odvalu, co měla, a řekla:

„To není ani selský statek. Je to bývalý ovčín.“

Victor Périsol se zprudka zastavil a opakoval polohlasem dramatickým tónem:

„Ovčín?“

„Ano, v takové jeskyni... Ale dobře jsme to tam zařídili. Máme tam nábytek, je to tam jako v domě...“

Ale tlustý Victor ji neposlouchal. Smekl svůj široký klobouk, zahleděl se do nebe a řekl:

„Bože na nebesích, kruh se uzavřel.“

Pak se postupně podíval na oba mladé lidi a důvěrným tónem pokračoval:

„Vy jste moc mladí na to, abyste věděli, co je o mně jinak všeobecně známo, že totiž jsem byl od deseti až do sedmnácti let pastýřem. Ano, hlídal jsem ovce v Alpách a neuměl jsem ani číst. Nu a jednou mě proslulý Altchewsky slyšel zpívat v kostele ve vsi. A tu...“

Náhle se odmlčel a změnil tón:

„Budu vám to všechno vyprávět u stolu. Je to příliš důležité – a příliš vznešené, abychom to mohli zahrnout jen tak do rozmluvy pod širým nebem. Tak je to tedy ovčín a mě to, jak vidíte, rozrušilo, protože mi jednou jedna Cikánka řekla: ‚Vzešel jsi z ovčína a na jeden večer se do ovčína vrátíš.‘ To je velice zvláštní, nezdá se vám?“

„To je úplně zázračné!“ přitakal Bernard.

„Ostatně vůbec všechno, co se mi přihodilo, je mimořádné,“ pokračoval Victor. „Budu vám vyprávět ještě o mnoha dalších věcech, nad kterými budete úplně bez sebe!“

„Zpíváte pořád v operách?“ zeptala se Manon.

„Někdy ano – ale nestydím se přiznat, že mě můj fyzický zjev, jenž byl popleněn mou velkou chutí k jídlu, nechává na holičkách... Bylo by nevkusné předvádět Werthera nebo rytíře Des Grieux v podobě vrkajícího sudu... Nu ano. A hlásí se také věk. Je mi padesát let, inu ano...“

Melancholicky pokýval hlavou a pak najednou divoce prohlásil:

„A nač bych lhal? Mám už čtyřiapadesát let a dobře počítaných. To znamená, hnedle mi bude pětapadesát. Pokud jde o můj hlas, neztratil jsem jej, ale stává se mi...“

Několik vteřin váhal, jakoby před nějakým nesnadným přiznáním, pak pokorně pokračoval:

„Stává se mi, že sklouzávám do barytonu... Inu ano. Je to ostatně osud všech tenoristů... Jasný a čistý orgán, který mívali v ústech, se postupem doby zatemňuje, sestupuje do krku, pak do prsou, pak do pupku, pak až do bot a končívá hlubokým e starého žida v Židovce... Tam ještě zdaleka nejsem, to ne... A dokonce mi ještě zůstává velice pěkný falzet. Ale přiznávám, že už bych nemohl zpívat celou operu, aniž by mě to příliš vyčerpalo... A je to opravdu škoda, protože když to tak i se všemi slevami spočítám, zpívám teď mnohem líp než kdysi, tím chci říci, že... **TED** už umím zpívat...“

Během tohoto hovoru uvažovala Manon, jaké asi mohly být vztahy mezi tímto mužem a její matkou. Jako všechny děti nevěděla takřka nic o minulém životě svých rodičů. On říkal, že její matka byla velmi mladá, malá začátečnice; a že jí pomáhal a podporoval ji... Ona sama často ve svých samomluvách říkávala, že ji překvapuje, když jí Victor neodpovídá, protože to býval hodný a velkodušný člověk... Manon se na něho teď dívala, jak mluví a gestikuluje: zdál se jí trochu směšný, protože hovořil pořád jen o sobě – měl však velké černé dětské oči, a tak mu už nyní věnovala své přátelství.

Blížili se k Plantier, šli právě po stráni pod vysokou mořskou skálou, jejíž vršek se červenal v zapadajícím slunci; po straně před nimi se otvíralo kamenité údolí. V dálce už viděli zeď ovčína. Victor se zastavil a rozhlížel se po kraji.

„Je tu krásně!“ řekl. „Tohle údolí by se senzačně hodilo pro Valpuržinu noc ve Faustovi... Ty skály vypadají jako vystřižené z lepenky, jako v Opeře. Je to obdivuhodné.“

V té chvíli, ač dosud nikoho neviděli, uslyšeli ženský hlas, jenž zpíval dlouhou frázi z posledního jednání Manon.

Victor dokořán otevřel oči a zastavil se; několik vteřin poslouchal a pak řekl:

„To je ona!“

Náhle položil košík s lahvemi na cestu a odhodil hůl a klobouk do kermesového houští. Aimée se právě objevila mezi pistáciemi, tiskla si na prsa velkou kyticí divokých kosatců a zpívala: „Ach, teď už mohu zemřít!“

Victor šel vzhůru k ní, ona šla k němu dolů a tu zpěvák odpověděl: „Ne, musíš žít! A napříště bez obav jen se mnou jít. Po cestě, která opět nám bude kvést...“ Tu ji vzal pod paží, přitiskli se k sobě, a jako by byli sami na celém světě, zpívali závěrečné duo a ozvěna úžlabiny roznášela tyto výkřiky lásky po širém kraji. Oba mladí lidé nehnutě poslouchali, celí překvapení silou a vytríbeností těchto hlasů a něhou onoho tlustého muže, jenž nebyl nadarmo proslulý.

Když Manon a Bernard došli ke zpěvákům, nemohla dívka ani poznat matčinu tvář; v jejich očích zářilo jakési nové světlo, a Manon nejasně vytušila, že se tato žena obětovala svému manželovi. Victor si osušoval krajkovým kapesníčkem slzy a říkal velice prostě jen toto:

„Trochu jsi sestoupila k mezzosopránu, ale zazpíváš ještě velice snadno druhé ef a barvu hlasu máš moc pěknou.“

Zvedl ukazovák, aby upozornil na výhradu.

„Trochu zesláblý ve výškách. Ale to dáme snadno do pořádku...“

Když přišla Magali, smažila Manon již omeletu s rajčaty, Bernard otvíral konzervy a Baptistine obalovala do plátků slaniny asi tucet kosů a kvícal. Victor byl v ovčárně s Aimée, pomáhal jí chystat stůl a pobrukoval si přitom Hoffmannovy povídky.

I u stolu tenorista navzdory své skvělé chuti k jídlu stále mluvil... Vyprávěl o svých turné po Americe, kde se i divocí indiánští náčelníci pokaždé rozplakali nad Wertherovou smrtí, o svých triumfech v Mexiku, o apoteóze, jíž se dožil ve Philadelphii, kde se ve své lóži málem udusil desítkami vonných kytic, jimiž ho zahrnovaly oslnivě krásné ženy...

Magali ho poslouchala s otevřenými ústy, Aimée se radostně smála a vesele tleskala.

Manon se od začátku večere dívala na Victora s obdivem a smála se jeho duchaplností, Bernard si však povšiml, že po jejím obličejí občas přelétne stín: pomyslel si, že ji asi

trápí důvěrnost mezi zpěvákem a její matkou, protože vzpomíná na otce. Ale brzy poznal, že jí znepokojuje cosi jiného.

Stalo se to ve chvíli, kdy Victor rozbíjel úderu pěsti mandle: rány byly tak mocné, že na stole poskakovaly talíře. Tehdy zpěvák prohlásil:

„A teď si promluvme o vážných věcech. Tenhle ovčín je pitoreskní, roztomilý, dojemný. Dnes v noci mám v úmyslu na památku na své mládí spát zabalený do deky zde před vraty, pod širým nebem. Ale tebe tu nenechám, ne, to není možné. Samotné ženy v této poušti, to nejde, mohlo by se vám všelicos přihodit.“

„Ale ne,“ řekla Manon, „ale ne! Jsou tu Enzo a Giacomo, ti tady vždycky někde v okolí pracují, a když tu kolem někdo prochází, bývají to jen lovci anebo chudí staříci, kteří sbírají byliny, a žádná dravá zvěř tu není! Jsme tady velice šťastné!“

„Ty si myslíš, že jsi šťastná, protože jsi nic jiného nepoznala. A pak, ty běháš jako kozička, žiješ si jako kozička a není ti ještě ani sedmnáct let. Ale pro tvou matku je to úplně jiná věc.“

„Pán má zcela pravdu,“ řekla Magali. „Pro ženu, jež je dosud mladá a krásná a jež má tak pěkný hlas, je to úplně hřích zůstat v takové sluji a vést jen samomluvy!“

„Tak se podívejte, co vám navrhuji. V současné době jsem profesorem na marseilleské konzervatoři a vedoucím sborů v Opeře. Z finančního hlediska to není nijak záviděníhodné postavení, ale to pro mne nic neznamená, budiž pochválena Mildredina památka! Mám velikánské studio s několikapokojovým bytem, je to nad Starým přístavem, kousíček od Opery. Žiji tam se svou sestrou, což je velice roztomilá stará dáma. Zítra vás tam obě přestěhuji. Ty budeš zpívat ve sborech v Opeře jako první soprán, v létě si vždycky uděláme několik vystoupení v kasinech. A tu dívenku trochu zcivilizujeme. Opatříme jí profesora. Naučíme ji, jak se má česat, oblékat, bude se učit tančit a možná i zpívat.“

Manon sklopila oči a polohlasem řekla:

„Já když budu ve městě, tak onemocním a nakonec umřu!“

„To jsou hlouposti,“ odpověděl Victor... „Až uvidíš obchody, osvětlené ulice, divadla, Operu...“

„A co můj pes? A kozy? A oslice? A kopce?“

Podářilo se jí zadržet slzy, ale chvěla se jí brada.

„Victor má pravdu,“ řekla Aimée. „Nemůžeš posuzovat to, co neznáš...“

„Musíme se vžít do jejího postavení,“ řekl Bernard. „Má primitivní mentalitu, je jí jako ptáčkovi, kterého chtějí zavřít do klece, ale na druhé straně souhlasím s panem Victorem. Vaše matka se musí – pokud může – vrátit do civilizovaného života, protože je jisté, že tato samota jí vůbec neslouží...“

„Ale v tom případě,“ řekl Victor, „je ten problém neřešitelný!...“

„Poslyšte,“ řekla náhle Magali, „já mám nápad. Je pravda, že té dívence nesmíme změnit život moc najednou. Kdyby tak rázem vpadla do městského ruchu, bude z toho celá pryč, bude se v tom dusit, v noci bude plakat a bude rychle usychat jako květinka bez vody... Podle mého názoru, kdyby nějaký čas žila ve vesnici, byla by to pro ni jakási přechodná etapa. Zvykla by si vídat lidi, mluvit s nimi... Občas by se mnou chodila do města, zastavily bychom se vždycky u vás a pozdravily vás, a tak by se pomalu ochočila.“

„Já budu docela ráda bydlet v Romarins,“ řekla Manon.

„Co, v Romarins?“ zvolala Magali. „Tam můžeš usadit svá zvířátka a budeš je vodit na procházku, kdy se ti jen zachce, ale dívka v tvém věku nemůže sama spát na samotě v kopcích. U nás doma máme místa dost, a tak budeš nějaký čas bydlet u nás. Budeš mi pomáhat v domácnosti, naučím tě vařit, šít a všechno ostatní. Co na to říkáš?“

Manon neodpovídala. Tiskla si sepnuté ruce mezi kolena a hleděla na ubrus, vlasy jí přitom padaly do čela a přes tvář.

„A ty, Bernarde, co si o tom myslíš ty?“ zeptal se Victor.

Mladý muž zvedl oči a usmál se.

„Bude-li chtít přijít do našeho domu, pak si já myslím, že už z něho nikdy neodejde.“

Natáhl ruku přes stůl a položil otevřenou dlaň před studánkovou dívku.

Ona se však podivně zatvářila, prudce vstala a utekla do tmy.

Obsah

<i>Pan Jean</i>	<i>7</i>
<i>Manon od studánek</i>	<i>203</i>

MARCEL PAGNOL

Živá voda

Z francouzského originálu *L'Eau des collines*.
I. Jean de Florette, II. Manon des Sources,
Editions de Provence, Paris 1963,
s přihlédnutím k vydání v Press Pocket, Paris 1977
přeložili Dagmar a František X. Halasovi

Typografie Anna Kožuriková

Vydalo nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.
roku 2008 jako svou 849. publikaci
Odpovědná redaktorka Blanka Koutská
Vydání čtvrté (ve Vyšehradu druhé).
AA 23,72. Stran 416
Vytiskla tiskárna Ekon, Jihlava
Doporučená cena 348 Kč

Nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.
Praha 3, Víta Nejedlého 15
e-mail: info@ivysehrad.cz
www.ivysehrad.cz

ISBN 978-80-7021-972-0